

Když byla konvice na čaj prázdná, opatrovníci se vrátili do garáže s dobrou zprávou: Li Teng-chuej nás nyní přijme.

Vstoupili jsme dovnitř a po malém schodišti vyšli do patra, kde se nacházela moderní bytová jednotka s tmavými dřevěnými podlahami a minimalistickou japonskou výzdobou. V místnosti naproti vstupní hale, kterou jsme vešli dovnitř, jsem uviděl muže usazeného v křesílku.

„Pane Hortone!“ pronesl Li dunivým hlasem a přirozenou angličtinou, natáhl ruku a ukázal na dvě křesla naproti sobě. „Posaďte se, prosím.“

Husté bílé vlasy měl ostříhané nakrátko, na sobě měl šedé tvídové sako s bílým kapesníčkem a pod ním bílou košili bez kravaty, zapnutou až ke krku. Usmíval se a působil uvolněně.

Muž, který nás dole přivítal, se posadil vedle exprezidenta, aby náš rozhovor tlumočil. Moje čínština byla na vedení rozhovorů dostatečná, avšak Li se cítil nejpřírozeněji, když mluvil tchajwansky. Své odpovědi nicméně prošípkovával občasnými výrazy či obraty v japonštině a angličtině. Hovořil pomalu a s rozmyslem.

Rozhovor jsme začali hnutím divoké lilie z roku 1990 a jeho tehdejšíím slibem, který adresoval demonstrujícím studentům, čímž připravil půdu pro demokratizaci Tchaj-wanu.

„Na našich studentech mi vždy záleželo,“ prohlásil nyní a připomněl mi, že také on před sedmdesáti lety býval vůdcem studentských protestů proti USA.

Zeptal jsem se ho, nač byl během svého působení v prezidentské funkci nejvíce hrdý, a očekával jsem odpověď, že na zavedení demokracie, za kterou bojovaly a umíraly celé generace Tchajwanců. Li mi odpověděl rychle, ale poněkud nečekaně: „Na znárodnění armády.“

Dávalo to však smysl. Armáda Čínské republiky totiž dříve přísahala věrnost Kuomintangu, podobně jako dnes Čínská lidově osvobozená armáda (ČLOA) slibuje věrnost KS Číny, čímž naplňuje Maovu poučku, že „politická moc vyvěrá z hlavně střelné zbraně“.

„Teprve znárodnění armády bylo skutečným výchozím bodem všech mých demokratických reforem,“ prozradil mi Li. „Obrana státu je stěžejním základem národní bezpečnosti a také je to nejdůležitější

symbol národní suverenity. Moje demokratické reformy byly nezbytné k vytvoření trvalého tlaku na armádu, aby už nikdy nepatřila jednotlivci nebo jedné politické straně.“

Jak už jsem zmínil, Li na požadavky hnutí divoké lilie reagoval svoláním konference o státních záležitostech, která proběhla v červnu 1990 a vyústila ve faktické znárodnění armády, rozpuštění frašky v podobě Národního shromáždění a zavedení přímých voleb do všech veřejných úřadů.

„Docílili jsme nekrvavé, tiché revoluce,“ komentoval to Li.

Během následující hodiny vyjádřil obavu, aby místní problémy spojené s vládnutím nepodkopaly podporu demokracie mezi obyvateli; Čínu v roli obchodního partnera Tchaj-wanu označil za trojského koně a současně varoval před rostoucí hrozbou Čínské lidově osvobozené armády pro Tchaj-wan i širší region.

Když jsem se ho zeptal, zda podporuje nezávislost Tchaj-wanu, jak o něm tvrdí Kuomintang i KS Číny, Li mi poskytl odpověď, která plně vystihuje, po jak tenkém ledě musí Tchaj-wan kráčet, když musí brát pragmaticky na vědomí nepříjemnou geopolitickou realitu, ale ne za cenu ztráty důstojnosti.

„Čínská republika na Tchaj-wanu i Čínská lidová republika existují každá sama za sebe – jediným důležitým bodem je schopnost existovat pod názvem ‚Tchaj-wan‘,“ sdělil mi Li. „Nikdy jsem skutečně neprosazoval nezávislost Tchaj-wanu, poněvadž Tchaj-wan už v podstatě nezávislý je,“ dodal. „Není potřeba činit jakákoli prohlášení, která vyvolají spory v mezinárodním společenství.“

Liův postoj k sousedovi na protější straně průlivu přežívá dodnes. Současný prezident Laj Čching-te i jeho předchůdkyně Cchaj Jing-wen dali jasně najevo, že neusilují o „nezávislost“, protože Tchaj-wan je nezávislá země už dnes. Je-li to však pravda, kdy se Tchaj-wan stal nezávislým? Bývalý předseda Nejvyššího soudu Su Cong-li (Hsu Tzong-li) tvrdil, že současnou realitu „mezistátních“ vztahů s Čínou vytvořil dodatek vtělený do ústavy v rámci ústavních reforem zavedených v roce 1991 po ukončení stanného práva.⁴ Podle této teorie se Tchaj-wan za vlády prezidenta Liho stal nejen demokratickou zemí, ale i suverénním a nezávislým státem.